

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

РОБОЧА ПРОГРАМА
з навчальної дисципліни «Етнопсихологія»
обов'язкових компонент
освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти
053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології
(протокол від 15.08.2023 № 8)

Розробники:

Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук
Бондаренко Л. О.

Професор кафедри соціології та психології, доктор педагогічних наук, доцент
Марченко О. Г.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри педагогіки та психології Харківської державної академії
фізичної культури, кандидат психологічних наук, доцент Павлик О. М.

2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського
національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук,
доцент Шиліна А. А.

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS - 3 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем - 7	05 Соціальні та поведінкові науки; 053 Психологія, Другий (магістерський) рівень вищої освіти	Навчальний курс – 1 Семестр - 2 Види контролю: залік
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
Денна форма навчання Лекції – 16; Семінарські заняття – 14 Практичні заняття – 0; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 60; Індивідуальні завдання: Курсова робота – 0; Наукове есе – 2	Заочна форма навчання Лекції – 10 Семінарські заняття – 6 Практичні заняття – 0; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 74; Індивідуальні завдання: Курсова робота – 0 Наукове есе – 2	

2.Мета та завдання навчальної дисципліни

Основною **метою** етнічної психології як наукової дисципліни – є створення загальної концепції формування етнічної специфіки психічної діяльності з метою розуміння психологічних законів впливу етнічної і культурної належності на життя людини.

Головні **завдання** курсу «Етнопсихологія» полягають у тому, щоб дати слухачам магістратури основні поняття, принципи та положення етнічної психології, навчити їх застосовувати етнопсихологічні знання у практичних сферах своєї діяльності, озброїти знанням базових етнопсихологічних понять, формувати професійну свідомість, вільну від впливу етнічних стереотипів.

Міждисциплінарні зв'язки: засвоєння матеріалу даного курсу створює достатні теоретико-методологічні засади для **підготовки кваліфікаційної роботи (ОК17 за ОПП), підготовки до атестаційного екзамену (ОК18 за ОПП)**, для посилення знань з курсів «Соціальні та політичні конфлікти» (ОК4 за ОПП), «Психологічне консультування в мультикультуральному суспільстві» (ОК13 за ОПП).

Очікувані результати навчання: У результаті вивчення навчальної дисципліни слухач магістратури повинен:

знати: загальнотеоретичні положення та головні теоретичні напрямки у

сучасній етнопсихології; методи етнопсихологічних досліджень; основні наукові поняття та пов'язані з ними закономірності; основні категорії етнічної психології; історичні передумови становлення та перспективи розвитку етнічної психології;

вміти: застосовувати одержані знання в практичній діяльності психолога, вирішувати психологічні завдання, аналізувати психологічно значущі ситуації та фактори в міжособистісному спілкуванні, у професійній діяльності, вміло застосовувати методи дослідження закономірностей етнопсихіки, етнічної ідентичності, етнічних стереотипів та упереджень, проводити тренінги етнокультурної компетенції.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:	
Інтегральна компетентність	I. Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетентності	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
	ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
	ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
Спеціальні (фахові) компетентності	СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
	СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
	СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
Програмні результати навчання	
ПР-2	Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів
ПР-3	Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки
ПР-6	Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
ПР-7	Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР-9	Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
ПР-11	Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. Предмет, методологія та завдання етнічної психології як науки.

Етнопсихологія як міждисциплінарна галузь знань Об'єкт, предмет і завдання етнічної психології. Напрями етнічної психології. Методологічні принципи етнічної психології.

ТЕМА № 2. Становлення та розвиток етнічної психології.

Історичний розвиток етнопсихологічних поглядів. Виникнення етнопсихології в історії та філософії. Етнопсихологічні ідеї в європейській науці. Психологічний напрямок в американській етнології. Основні теоретичні орієнтації етнопсихологічних досліджень: релятивізм, універсалізм, абсолютизм. Розвиток вітчизняної етнопсихології. Вивчення психології народів у роботах В. Вундта, М. Лацаруса, А. Потебні, К. Кавеліна, Ф. Вовка.

ТЕМА № 3. Психологічна характеристика етнічних спільнот.

Етнічні утворення як складні системи. Типологія етнічних спільнот. Структура психології етнічної спільноти. Основні підходи до вивчення етнічних спільнот. Поняття про етнос. Види та типи етносів. Етноеволюційні процеси. Теорії утворення етносів.

ТЕМА № 4. Етнічний світ людини як предмет етнічної психології.

Поняття етнічної свідомості та етнічної самосвідомості. Етнічна ідентичність особистості. Етапи становлення етнічної ідентичності Трансформація етнічної ідентичності та її типи. Компоненти етнічної ідентичності. Вплив соціального контексту на формування етнічної ідентичності. Етнічна ідентичність у контексті акультурації. Маргінальна етнічна ідентичність.

ТЕМА № 5. Психологія нації: сутність, структура, своєрідність

Психологічна структура нації як етнічної спільноти. Зміст психології нації як результат історичного розвитку. Системоутворююча сторона психології нації: національний характер, національний темперамент, менталітет. Динамічна сторона психології нації. Види національно-психологічних особливостей людей. Об'єктивізаційна, регулятивна, контролююча функції національної психіки.

ТЕМА № 6. Міжгрупове сприйняття в міжетнічних відносинах

Механізми міжгрупового сприйняття. Поняття етнічного стереотипу. Етнічні стереотипи – історія вивчення та основні властивості Основні характеристики або виміри стереотипу. Етноцентризм як соціально-психологічний феномен. Методи дослідження етнічних стереотипів.

ТЕМА № 7. Психологія міжетнічних конфліктів

Визначення та типи етнічних конфліктів. Причини виникнення та динаміка

етнічних конфліктів. Специфіка розв'язання та урегулювання етнічних конфліктів. Агресія РФ проти України як наслідок російської імперської шовіністичної політики.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Предмет, методологія та завдання етнічної психології	12	2	2	-	-	8	залік
Тема № 2. Становлення та розвиток етнічної психології	12	4	2	-	-	6	
Тема № 3. Психологічна характеристика етнічних спільнот	12	2	2	-	-	8	
Тема № 4. Етнічний світ людини як предмет етнічної психології	12	2	2	-	-	8	
Тема № 5. Психологія нації: сутність, структура та своєрідність	14	2	2	-	-	10	
Тема № 6. Міжгрупове сприйняття в міжетнічних відносинах.	14	2	2	-	-	10	
Тема № 7. Психологія міжетнічних конфліктів.	14	2	2	-	-	10	
Всього за семестр №2.	90	16	14	-	-	60	

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна/заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	

Тема № 1. Предмет, методологія та завдання етнічної психології	12	2	-	-	-	10	залік
Тема № 2. Становлення та розвиток етнічної психології.	10	-	-	-	-	10	
Тема № 3. Психологічна характеристика етнічних спільнот.	14	2	2	-	-	10	
Тема № 4. Етнічний світ людини як предмет етнічної психології.	14	2	2	-	-	10	
Тема № 5. Психологія нації: сутність, структура та своєрідність.	14	2	2	-	-	10	
Тема № 6. Міжгрупове сприйняття в міжетнічних відносинах.	12	2	-	-	-	10	
Тема № 7. Психологія міжетнічних конфліктів.	14	-	-	-	-	14	
Всього за семестр №2.	90	10	6	-	-	74	

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань та завдань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема 1. Предмет, методологія та завдання етнічної психології		
<p>Завдання 1. Підготувати аналітичну доповідь на тему “Розвиток уявлень про психологічні відмінності між народами”.</p> <p>Підготувати реферат на тему:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика основних поглядів на предмет етнопсихології. 2. Взаємозв’язок етнопсихології з іншими науками. 3. Розвиток етнічної психології в Україні. 4. Значення праць учених діаспори для розвитку етнопсихології в Україні. <p>Завдання 2. Складіть таблицю міждисциплінарних зв’язків етнопсихології.</p>		1, 3, 4, 6, 9, 11, 12
Тема 2. Становлення та розвиток етнічної психології		
<p>Завдання 1. Підготувати доповідь на тему “Відмінності психологічної антропології від її попередниці “культура та особистість”.</p> <p>Завдання 2. Підготуватись до дискусії на тему “Особистість у розумінні різних напрямків етнічної психології”.</p> <p>Завдання 3. Підготуйте відповіді на питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сформулюйте причини, які стали поштовхом до розвитку етнології (етнографії) у західноєвропейських країнах у XIX ст. 2. Визначте основні етапи становлення та розвитку етнічної психології як науки. 3. Назвіть основні чинники, які згідно поглядів видатних представників епохи XVIII-XIX століть, справляють великий вплив на національний характер народу? 4. Що таке культурний релятивізм? 5. Які типи культур в історії людства розрізняє Маргарет Мід? 6. Що таке “базова особистість” у розумінні А. Кардинера? 7. У чому відмінність “модальної особистості” Р. Лінтона від поняття базової особистості? 		2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11
Тема 3. Психологічна характеристика етнічних спільнот		
<p>Завдання 1: Порівняйте дослідницькі підходи до розуміння етнічної психології у культурній спадщині світу (конспект).</p> <p>Завдання 2. Складіть таблицю (схему) основних етнодиференційних ознак, які мають місце у сучасній етнічній психології</p>		3, 4, 5, 6, 9, 10, 12, 18, 19
Тема 4. Етнічний світ людини як предмет етнічної психології		
Підготуйтеся до дискусії «Чи існує вплив соціального контексту на формування етнічної ідентичності?»		1, 7, 8, 9, 11, 12, 16, 17, 18
Тема 5. Психологія нації: сутність, структура, своєрідність		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити та навести схематично системоутворюючі компоненти нації, динамічні компоненти нації. 2. Підготувати реферат на тему: <ol style="list-style-type: none"> 1. Характер взаємодії психології національної спільноти і психології індивіда. 2. Психологічна характеристика етнічних груп. 3. Національний характер: унікальність та своєрідність. 4. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації. 		3, 4, 6, 8, 9, 12, 19
Тема 6. Міжгрупове сприйняття в міжетнічних відносинах		

1. Складіть таблицю «Види етнічної взаємодії». 2. Визначить особливості видів етнічної взаємодії. Поміркуйте, котрі з них є доцільними у міжетнічних відносинах. 3. Підготувати реферат за обраною темою.	5, 7, 8, 10, 12, 13, 15
Тема 7. Психологія міжетнічних конфліктів	
1. Визначить та схематично надайте основні фази динаміки проходження етнічних конфліктів. 2. Схарактеризуйте основні способи висвітлення етноконфліктів засобами масової інформації. 3. Дайте характеристику основних теорій, що пояснюють виникнення групових конфліктів. 4. Надайте характеристику шляхів розв'язання етнічного конфлікту.	1, 4, 6, 12, 16

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми для реферування та есе

1. Характеристика основних поглядів на предмет етнопсихології.
2. Взаємозв'язок етнопсихології з іншими науками.
3. Розвиток етнічної психології в Україні.
4. Значення праць учених діаспори для розвитку етнопсихології в Україні.
5. Розвиток зарубіжної етнопсихології у 20-му сторіччі.
6. Теорії «основної» та «модальної» особистості в етнопсихології.
7. Основні концепції, які виділяють при етнопсихологічному дослідженні культур.
8. Особистість у культурах та етносах.
9. Етнопсихологічні проблеми дослідження особистості.
10. Культурна варіативність регуляторів соціальної поведінки.
11. Типологія етнічних спільнот.
12. Структура психології етнічної спільноти.
13. Етнічна ідентичність у контексті акультурації.
14. Маргінальна етнічна ідентичність.
15. Етнічні стереотипи – історія вивчення та основні властивості
16. Типологія міжетнічних конфліктів.
17. Способи вирішення міжетнічних конфліктів.
18. Характеристика культурно-мовних конфліктів.
19. Характеристика етапів розвитку міжетнічних відносин.
20. Класифікація міжетнічних відносин у сучасній етнопсихології.
21. Колоніалізм – як тип міжетнічних взаємовідносин.

5.1.1.1. Вимоги до оформлення наукових есе

1. Обрану тему можна перефразувати, звузити, розширити тощо.
2. Окрім реферативного опису робота обов'язково повинна містити виклад власних міркувань студента по обраній темі.
3. Робота повинна мати логічну структуру (вступ, основну частину, висновки).
4. При написанні основної частини рекомендується відштовхуватися від визначення ключових понять теми.
5. Використання не менше трьох літературних джерел, серед яких повинні

бути представлені не тільки підручники, але й наукові праці дослідницького характеру (статті, монографії).

6. В якості літературних джерел допускається використання статей або інших оригінальних наукових матеріалів, узятих з мережі Інтернет. Але не готові реферати, курсові, контрольні роботи тощо.

7. Обов'язкова наявність посилань (у квадратних дужках) на використані літературні джерела.

8. Самостійність роботи – найголовніша обов'язкова вимога. Робота обов'язково проходить перевірку «на плагіат»; готові реферати, «викачані» з популярних студентських сайтів не приймаються.

9. Вимоги до оформлення письмової тематичної роботи:

- 1) обсяг 8-10 листів формату А-4;
- 2) шрифт – Times New Roman, кегль – 14;
- 3) інтервал – 1,5;
- 4) поля - всі по 2 см;
- 5) вирівнювання – «по ширині».

5.12. Теми курсових робіт

(не передбачено навчальним планом)

5.13. Теми наукових робіт

(не передбачено навчальним планом)

6. Методи навчання

Навчання з дисципліни проходить у формі лекцій, семінарських і практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи та передбачає наступні види робіт:

- участь у обговоренні ключових питань лекційного заняття та самостійне опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до семінарських та практичних занять;
- вирішення творчих практичних завдань;
- написання есе.

Основні методи навчання:

- частково-пошуковий метод;
- наукового порівняння;
- моделювання та проєктування;
- групової дискусії;
- інтерактивний метод роботи в малих групах.

Самостійна робота за кожною темою базується на вивченні спеціальної наукової літератури. За окремими темами вона передбачає підготовку відповідей на додаткові питання або підготовку реферативних (тобто письмових) повідомлень;

Індивідуальна робота передбачає написання есе.

7. Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Етнопсихологія як міждисциплінарна галузь знань.
2. Етнос як психологічна спільність.

3. Методологія етнічної психології як науки.
4. Особливості предмету етнопсихології.
5. Основні завдання сучасної етнопсихології.
6. Поняття та категорії етнічної психології.
7. Історичний розвиток етнопсихологічних поглядів.
8. Виникнення етнопсихології в історії та філософії.
9. Етнопсихологічні ідеї в європейській науці.
10. Психологічний напрямок в американській етнології.
11. Основні теоретичні орієнтації етнопсихологічних досліджень:
релятивізм, універсалізм, абсолютизм.
12. Концепція Л. Леві-Брюля про ментальність первісної та сучасної людини.
13. К. Леві-Строс про універсальність структури мислення людини.
14. Порівняльно-культурний підхід до будови загальнопсихологічного знання.
15. Психологічна характеристика етнічних спільностей.
16. Поняття про націю, етнос, людство.
17. Психологічна основа нації.
18. Психологічні передумови цілісності нації.
19. Специфіка міжнаціональних відносин людей.
20. Сутність, структура та своєрідність етнопсихологічних феноменів.
21. Властивості національної психології.
22. Функції національної психіки.
23. Динамічна та системоутворююча сторона психології нації.
24. Міжетнічна взаємодія як сфера прояву національно-психологічних особливостей людей.
25. Прояв національних настанов.
26. Психологічні особливості етнічної стереотипізації.
27. Порівняльна характеристика національно-психологічних особливостей різних народів.
28. Психологічні детермінанти міжетнічних стосунків.
29. Основні складові етнічної ідентичності.
30. Загальна характеристика етнодиференціюючих ознак: мовлення, культура, історична доля, територіальна спільність.
31. Розвиток та трансформація етнічної ідентичності.
32. Етапи становлення етнічної ідентичності.
33. Стратегії підтримки етнічної ідентичності.
34. Моделі виміру етнічної ідентичності.
35. Вплив соціуму на етнічну ідентичність.
36. Визначення та типи етнічних конфліктів.
37. Причини виникнення та динаміка етнічних конфліктів.
38. Специфіка розв'язання та урегулювання етнічних конфліктів.
39. Етнопсихологічні проблеми дослідження особистості.
40. Проблема норми та патології особистості.

41. Особистість та особистісні риси: універсальність чи специфічність.
42. Універсальні та культурно-специфічні аспекти спілкування.
43. Експресивна поведінка особистості і культура.
44. Мова простору та часу.
45. Міжкультурні розбіжності у каузальній атрибуції.
46. Вплив культури на розвиток дитини.
47. Культурна варіативність регуляторів соціальної поведінки.
48. Індивідуалізм і колективізм в етносах та націях.
49. Специфічні цінності етносів та націй.
50. Культурна специфіка моделей конфліктів та протиріч. 51. Конформність як регулятор поведінки індивіда в групі.
52. Етнопсихологічна специфіка та етапи формування сімейних стосунків.
53. Етнопсихологічні особливості конфліктів у сімейних стосунках.
54. Психологічна допомога і діагностика в сімейних стосунках.
55. Передумови досягнення професіоналізму в міжнаціональних відносинах.
56. Сутність професіоналізму в регулюванні міжнаціональних відносин.
57. Особливості діяльності професіонала у сфері міжнаціональних відносин.
58. Логіка і принципи етнопсихологічних досліджень.
59. Основні методи етнопсихологічних досліджень у сфері сімейних відносин та у професійній сфері.
60. Критерії надійності етнопсихологічних досліджень.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль передбачає накопичення балів до індивідуального рейтингу здобувача за відповідним навчальним курсом. Максимальна кількість балів, які здобувач може накопичити за результатами поточного контролю – 50.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- якості та активності роботи здобувача на лекційних заняттях;
- якості та активності роботи здобувача на семінарських та/або практичних заняттях;
- якості виконання завдань у межах самостійної роботи.

При визначенні поточної успішності здобувачів враховуються якість видів робіт, виконуваних ними: під час аудиторних занять; в межах самостійної роботи; як індивідуальних завдань; під час контрольних робіт. Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Окрім того, враховується ініціативність та активність здобувачів, що вони проявляють під час аудиторних занять.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах. Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту або заліку. Максимальна

кількість балів, отриманих на іспиті або заліку – 50.

Для обліку сукупного результату підсумкового контролю використовується загальна кількість балів, отриманих здобувачем за результатами поточного контролю (протягом семестру), до якої додається кількість балів, отриманих за результатами іспиту або заліку.

Результати підсумкового контролю відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** У разі, якщо здобувач не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням (курсова робота, контрольна робота тощо), які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни. (Див. нормативний документ «Положення про порядок визнання в Харківському національному університеті внутрішніх справ результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті» URL: http://univd.edu.ua/files/generaldocs/non_formal_education.pdf).

Умови визначення навчального рейтингу здобувача, а також вимоги і критерії оцінювання деталізовані нижче.

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ						
Види робіт	Кількість видів робіт		Максимум балів за 1 вид роботи		Разом	
	Денна форма	Заочна форма	Денна форма	Заочна форма	Денна форма	Заочна форма
Робота на лекційному занятті	8	5	2	3	16	15
Робота на семінарському або практичному занятті	7	3	2	5	14	15
Індивідуальне завдання	2	2	10	10	20	20
Залікове тестування	1	1	50	50	50	50
Разом:						100
ПРИНЦИПИ НАРАХУВАННЯ БАЛІВ						
Види робіт	Кількість балів за один вид робіт (ден./заоч.)	Критерії оцінювання				

Робота на лекційному занятті	2/3	<i>Всі лекції з даного курсу мають проблемно-дискусійний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені в дискусію.</i>
	1/2	Мінімальний бал отримують здобувачі, які не беруть участі в обговоренні, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи
	0/0	Здобувач не отримує оцінку, якщо не проявляє активності на занятті або виконав завдання з порушенням вимог академічної доброчесності.
Робота на семінарському занятті	2/5	<i>Робота на практичному занятті оцінюється, виходячи з того, чи проводив здобувач <u>самостійну роботу</u> для підготовки до цього заняття (опрацювання наукових та інших інформаційних джерел для підготовки повідомлень, групових проєктів тощо), з урахуванням якості виконаної роботи.</i> Максимальну кількість балів здобувач отримує, якщо вільно оперує інформацією з декількох наукових та/або інформаційних джерел за відповідною темою навчального курсу та якісно презентує свої наукові/інформаційні здобутки у вигляді повідомлення, бере активну участь у дискусіях на занятті, розгорнуто і обґрунтовано відповідає на поточні запитання викладача, бере активну участь у виконанні ситуативних завдань та розв'язанні проблемних ситуацій.
	1/4	Здобувач отримує середню кількість балів, якщо оперує інформацією з декількох наукових та/або інформаційних джерел за відповідною темою курсу, під час заняття проявляє високу активність, бере участь у дискусіях, розгорнуто і обґрунтовано відповідає на поточні запитання викладача, бере участь у виконанні ситуативних завдань та розв'язанні проблемних ситуацій.
	0.5/3	Здобувач отримує мінімальну кількість балів, якщо не проявляє високої активності під час заняття, втім демонструє уважність і не відволікався від ходу заняття на сторонні справи.
	0/0	Здобувач не приймає участі в занятті, порушує дисципліну, не слухає інших, постійно відволікається
Індивідуальне завдання - есе	8-10	<i>Індивідуальне завдання передбачає виконання здобувачем письмової роботи за обраною темою, яка має науковий характер і ґрунтується на аналізі інформації не менш ніж з трьох наукових джерел.</i> Максимальну кількість балів отримують здобувачі, які демонструють належний рівень знань і розуміння теми, знайомство із основними тенденціями, виявляють аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Роботу оформлено відповідно до вимог.
	5-7	Індивідуальне завдання виконано частково та потребувало доопрацювання. Окремим частинам викладу бракує аналітичного характеру.

	1-4	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені. Роботі суттєво бракує систематичного аналізу й логічного та послідовного викладу. Робота містить фактографічні неточності та/або необґрунтовані судження.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням вимог академічної доброчесності
Залікове тестування	1-50	Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80 – 89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65 – 74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.

60–64		Е	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
21–59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

**Рекомендована література (основна, допоміжна),
інформаційні ресурси в Інтернеті
Основна**

1. Гомонюк О. М., Купчишина В. Ч., Сердюк Ю.І. Етнопсихологія (у схемах і таблицях): навч. посіб. / за ред. О. М. Гомонюк. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2012. 232 с.
2. Данилюк І. В. Етнічна психологія як галузь наукового знання: історико-теоретичний вимір: монографія. Київ: Самміт-книга, 2010. 432 с.
3. Етнополітична культура в Україні: реалії та виклики часу. Київ: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2010. 431 с.
4. Етнопсихологія: психодіагностичний практикум. Хрестоматія / Укл. А. М. Османова, Л. М. Співак. Київ: Університет «Україна», 2023. 128 с.
5. Казьмирчук М. Г. Етнополітика: підручник. Київ: УкрСіч, 2013. 360 с.
6. Львовичкіна А. М. Етнопсихологія: навч. посіб. Київ : МАУП, 2011. 144 с.
7. Нагорна Л. П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 272 с.
8. Павленко В. М. Етнопсихологія: підруч. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 448 с.
9. Пірен М. І. Етнопсихологія: підручник. Київ: Університет Україна, 2011. 448 с.
10. Савицька О. В., Співак Л. М. Етнопсихологія. Київ: Каравела, 2011. 264 с.

11. Співак Л. М. Психологія розвитку національної самосвідомості в юності: монографія. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2015. 300 с.

Допоміжна

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти : Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ: Критика, 2015. 271 с.
2. Гафіатуліна А. В. Психологічні особливості формування національної самосвідомості студентської молоді України: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. 187 с.
3. Губко О. Психологія українського народу: наукове дослідження у 2-х кн. Кн. 2: Психологічні особливості наших країн у міжчасі Трипілля – сучасна Україна (Олексій Губко). ТОВ «Видавництво друкарня Діло», 2013. 400 с.
4. Капітон В. П. Український етнос у контексті сучасних цивілізаційних процесів (філософський аналіз): монографія. Київ: ДДФА, 2012. 220 с.
5. Корнюх А. О. Ставлення українських жінок до міжнаціонального шлюбу. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2013. № 4. С. 140–145.
6. Коршук Р. М. Етнополітологія: навч. посіб. Київ: Алерта, 2011. 200 с.
7. Курченко Л. М. Міжкультурний аспект невербальної комунікації (на матеріалі німецьких і українських комунікативних жестів). *Studia Linguistica*. 2010. Вип. 4. С. 433–438.
8. Манакін В. Н. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. Київ: Академія, 2012. 288 с. 19. Махній М. М. Етнопсихологія і міжкультурна комунікація. Чернігів : Вид-вець Лозовий В. М., 2015. 256 с.
9. Пірен М. І. Толерантність – дієвий чинник злагоди та консолідації в сучасному українському суспільстві. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 2. С. 51–57.
10. Політичні технології регулювання міжетнічної та міжконфесійної взаємодії у новітніх українських реаліях: аналітична доповідь / за ред. С. Римаренко. К.: ІПіЕНА ім. І. Ф. Кураса НАП України. 2014. 188 с.
11. Платонюк К. Архетиповість нації: зміст та форми. Тернопіль: Лимар, 2011. 164 с.
12. Психологія мас: навч. посіб. / автор-упоряд. Я.Є. Кальба. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2012. 208 с.
13. Сміт Е. Нація та націоналізм у глобальну епоху. Київ: Ніка-Центр, 2013. 278 с.
14. Степико М. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія. Київ: НІСД, 2011. 336 с.
15. Халілев Р. А. Міжетнічні конфлікти та їх зв'язок зі станом оперативної обстановки. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Сер. «Юридичні науки»*. Т. 26 (65). 2013. № 1. С. 300–310.
16. Піонтковська Д. В. Психологічні особливості розвитку національної ідентичності студентської молоді: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Нац. ун-

т «Острозька академія», 2017. 195 с.

17. Семіліт М. В. Етнопсихологічні особливості проєктування життєвого шляху особистості. *Проблеми політичної психології: зб. наук. праць*. 2020. Вип. 9 (23). С. 255-258.

18. Ставицький Г. А. Психологічні та соціальні чинники розвитку етнічної самосвідомості в юнацькому віці: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2016. 272 с.

19. Яремчук О. В. Мультикультуралізм як принцип консолідації етнічних груп та особистостей в соціальній роботі. *Вісник Одеського національного університету*. Т. 19 (2). С. 366-375.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Вундт В. Індивідуум і нація. С. 56-65. URL: [http://kyiv-heritage-guide.com/sites/default/files/%D0%92%D0%A3%-D0%9D%D0%94%D0%A2%20-%201\)%20B8%D0%9F%-D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%B3%D0%B8%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%202002%2017%D1%.81.pdf](http://kyiv-heritage-guide.com/sites/default/files/%D0%92%D0%A3%-D0%9D%D0%94%D0%A2%20-%201)%20B8%D0%9F%-D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%B3%D0%B8%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%202002%2017%D1%.81.pdf).

2. Навчально-методичні проблеми розробки сценаріїв конструктивних функцій етнокультури в інформаційному суспільстві: посібник / М.-Л. А. Чепи, М. І. Савіна, С. Є. Солодчук [та ін.]; за редакцією Чепи М.-Л. А. Київ: Педагогічна думка, 2015. 80 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/-/10060/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4_%D0%BF%D0%BE%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf.

3. Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>.

4. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org>.